

Η Ορθόδοξη Εκκλησία έναντι της τρομοκρατίας Από την ελευθερία του ανθρώπινου προσώπου στην ανελευθερία της βίας

- Ένα διαχρονικά επίκαιρο κείμενο του αιιδίμου Μητροπολίτου Χαλκηδόνας Μελίτωνος, ο οποίος θέτει τον δάκτυλο «επί τον τύπον των ήλων» για τις αιτίες που γεννούν τον φαύλο κύκλο της ανθρωποκτόνου βίας
- Η Ορθόδοξη Εκκλησία διακηρύττει την αξία της ελευθερίας, «το αυτεξούσιον» του ανθρώπινου προσώπου, και αγωνίζεται για τη θρησκευτική καταλλαγή και την αντιμετώπιση του θρησκευτικού φονταμενταλισμού

Η ανθρωποκτόνος τυφλή βία έχοντας ως θεμέλιο τον ακραίο θρησκευτικό φονταμενταλισμό, όπως εκδηλώθηκε με ωμότητα και φρικαλεότητα στο Παρίσι, είναι ένα διαχρονικό φαινόμενο το οποίο η σύγχρονη υλιστική ανθρωπότητα φαντάζει αδύναμη να αντιμετωπίσει και κυρίως ο απλός άνθρωπος να εκλογικεύσει. Η τραγικότητα του μετέωρου σύγχρονου ανθρώπου ως έκφραση του αδιέξοδου σύγχρονου πολιτισμού δεν είναι και δε θα μπορούσε να είναι αντικείμενο μελέτης και μέριμνας μόνο της πολιτικής, της κοινωνιολογίας ή της ανθρωποψυχολογίας, αλλά κυρίως της θεολογίας ως υπαρξιακής (οντολογικής) προτάσεως νοηματοδοτήσεως της ζωής των ανθρώπων που βιώνουν όχι ως πρόσωπα αλλά ως «απρόσωπες ατομικές μονάδες» το οντολογικό (υπαρξιακό) κενό και το φάσμα του «αιφνιδίου θανάτου», συν τοις άλλοις, και μέσα από τις τρομοκρατικές επιθέσεις, οι οποίες συντελούνται ως το «ακραίο προϊόν» του θρησκευτικού φονταμενταλισμού και καταλύουν την ελευθερία του ανθρώπινου προσώπου υπό το κράτος του τρόμου.

Η ελευθερία του ανθρώπινου προσώπου, το λεγόμενο «αυτεξούσιον της βουλήσεως», είναι η δωρεά του ακτίστου Θεού προκειμένου ο χοϊκός, φθαρτός και πεπερασμένος κτιστός άνθρωπος κάνοντας «καλή και αγαθή» χρήση της ελευθερίας του να οδηγηθεί στην κατά χάριν θέωση, η οποία προϋποθέτει την άνευ προϋποθέσεων, όρων ή αξιώσεων αγάπη προς το Θεό και τον άνθρωπο, τον κάθε άνθρωπο ανεξαρτήτως εθνοφυλετικής καταγωγής ή θρησκευτικής αναφοράς. Αντιθέτως ο θρησκευτικός φονταμενταλισμός ως μισάνθρωπη έκφραση της θρησκευτικής μισαλλοδοξίας, της φανατικής τυφλής βίας και της απολυτοποιημένης θρησκευτικής αληθείας οδηγεί στην οντολογική νέκρωση και στον ενταφιασμό της αγάπης προς το ανθρώπινο πρόσωπο του «άλλου», του «διαφορετικού» και συνακολούθως στην κατάλυση της ανθρώπινης ελευθερίας.

Ο θρησκευτικός φονταμενταλισμός απορρίπτει με απολυτότητα την ετερότητα, την διαφορετικότητα του «άλλου» τον οποίο θεωρεί εχθρό, δεν ανέχεται καν την ύπαρξη του «διαφορετικού άλλου», καθώς και το δικαίωμα της επιλογής εν ελευθερία βουλήσεως. Καταργεί το αυτεξούσιο που ο Θεός ενέσπειρε στην ανθρώπινη φύση και καθιστά τους ανθρώπους από «εικόνες θεού» σε «σκιές ανελευθερίας και καταναγκασμού».

Ο περισπούδαστος και εμφιλόσοφος αιιδίμος Μητροπολίτης Χαλκηδόνας Μελίτων (1913-1989), την 18^η Δεκεμβρίου του 1977, Κυριακή προ των Χριστουγέννων, εξεφώνησε στον Ιερό Καθεδρικό Ναό των Αθηνών την περισσότερο παρά ποτέ επίκαιρη και διαχρονικής αξίας ομιλία του, υπό τον τίτλο: «Αναρχία, Τρομοκρατία, Αεροπειρατεία και η Εκκλησία», όπου επιχειρεί με εμπνευσμένο και βαθυστόχαστο τρόπο να κάνει την ανατομία του φαινομένου της τρομοκρατίας ως έκφρασης τυφλής βίας ανθρώπου προς άνθρωπο, υπό το φως της εορτής των Χριστουγέννων εκεί-

νου του έτους. Και ενώ η ομιλία αυτή εκφωνήθηκε εντός ενός διαφορετικού ιστορικού, πολιτικού και κοινωνικού – οικονομικού πλαισίου, εντούτοις είναι άκρως επίκαιρη και σύγχρονη προς την εποχή μας που βιώνει την απώλεια της ελευθερίας του ανθρώπινου προσώπου μέσω της ψευδοαλήθειας του τρόμου και της βίας. Η γνώση της αλήθειας ελευθερώνει τον άνθρωπο, ενώ ο φόβος καθιστά ανελεύθερο τον άνθρωπο. Η αγάπη «έξω βάλλει τον φόβον» αλλά το μίσος είναι η μήτρα που γεννά τον τρόπο και συνακόλουθα επιβάλλει καταναγκαστικά την ανελευθερία, την δουλεία στο ανθρώπινο πρόσωπο.

Ο Χαλκηδόνας Μελίτων ως Ιεράρχης του Οικουμενικού Πατριαρχείου θέτει τον δάκτυλο επί τον τύπον των ήλων για τις αιτίες που γεννούν τον φαύλο κύκλο της ανθρωποφόβου βίας, η οποία είναι το «συνώνυμο» του θρησκευτικού φονταμενταλισμού, και παράλληλα αναδεικνύει τον ρόλο και την ευθυνοφόρο αποστολή της Ορθοδόξου Εκκλησίας, του Οικουμενικού Πατριαρχείου, στην εδραίωση της παγκοσμίου ειρήνης, στον διαθρησκευτικό διάλογο που γεννά την θρησκευτική καταλλαγή και κυρίως τον σεβασμό του ανθρώπινου προσώπου. Ο εμφιλόσοφος Ιεράρχης γράφει μεταξύ άλλων, τα εξής: «...Λέγω, λοιπόν, ότι – και δεν το λέγω εγώ αλλά ο Κύριος – αυτός ο Χριστός που έρχεται τα Χριστούγεννα είναι «λύτрон», και είναι «λύτрон» όχι για μόνη ειδική περίπτωση, αλλά για την κάθε ειδική περίπτωση, που καλύπτει την όλη ανθρωπότητα. Έτσι, με την καταβολή λύτρων ο Λυτρωτής λυτρώνει τον άνθρωπο και έτσι έχουμε Χριστούγεννα, τα οποία τι σημαίνουν; Δόξα του Θεού, ειρήνη επάνω στην γη και ευδοκία ανάμεσα στους ανθρώπους.

Και τώρα σας ερωτώ: Έτσι γιορτάζουμε πράγματι υπαρκτικά τα Χριστούγεννα σαν Χριστιανοί; ...και επειδή πρέπει να περιοριστώ και να είμαι όσο μπορώ σύντομος, πρέπει αμέσως να πω, ότι μέσα σ' όλον αυτόν τον συμβολικό χριστουγεννιάτικο θόρυβό μας δεν ακούμε και λησμονούμε την φοβερή φωνή που προέρχεται από τα έγκατα της σύγχρονης πραγματικότητας, και η οποία συνοψίζεται στη λέξη «λύτρα».

Την λέξη αυτή «λύτρα», αντίκρυ στο χριστουγεννιάτικο δένδρο και τον χριστουγεννιάτικο ευδαιμονισμό μας, την προβάλλει και την επαναφέρει συνεχώς αυτή την ώρα η ωμότης, που δεν μπορούμε και δεν επιτρέπεται να την παραβλέψουμε. Λύτρα ζητούν οι αναρχικοί, οι τρομοκράτες, οι αεροπειρατές...

Η αναρχία, η τρομοκρατία και η αεροπειρατεία, όπως είπα προηγουμένως, είναι φαινόμενο παγκόσμιο... Βέβαια το φαινόμενο δεν είναι σημερινό, είναι παλαιό. Η σημερινή μορφή του είναι οξύτατη. Πάντοτε υπήρξε στην ιστορία της ανθρωπότητας μία μορφή αναρχίας και τρομοκρατίας, χωρίς να την ακολουθεί, βέβαια, αεροπειρατεία, αφού δεν υπήρχε τότε εναέρια επικοινωνία των ανθρώπων, όμως υπήρχε άλλου είδους πειρατεία.

Ίσως η ομιλία μου αυτή, γύρω από την αναρχία, την τρομοκρατία και την αεροπειρατεία, από τους επιπόλαιους και τους ανοήτους, με τη πλήρη ετυμολογία της τελευταίας λέξεως, δηλαδή εκείνους που κινούνται χωρίς τον νουν, να χαρακτηριστεί σαν ένα κήρυγμα υπέρ αυτού του παγκοσμίου φαινομένου ή εναντίον του. Δεν είναι ούτε υπέρ ούτε κατά. Είναι για την αναρχία, την τρομοκρατία και την αεροπειρατεία. Λοιπόν, με αυτή την εντελώς αντικειμενική του προβλήματος θεώρηση, τολμώ να κάνω σήμερα την εξέτασή του σε πνευματικό βάθος.

Η πιο εύκολη φυγή από το πρόβλημα είναι να επιρρίψουμε όλες τις ευθύνες και όλες τις κατάρτες στους αναρχικούς, τρομοκράτες και τους αεροπειρατές. Και η πιο πρακτική αντιμετώπιση της δυναμικής αυτής βίας είναι η με κάθε τρόπο οργάνωση μίας εξ ίσου και πλέον δυναμικής αντι-

βίας. Και εδώ τίθεται το ερώτημα. Και τίθεται παγκόσμια. Είναι αυτή λύσις; Η απάντηση στο ερώτημα, όχι προσωπική δική μου, αλλά από αυτά τα πράγματα και από την κρίση υπευθύνων και ενός μέρους της διεθνούς γνώμης, είναι όχι.

Όταν κατηγορήθηκε η Γαλλία, ότι δεν λαμβάνει δραστήρια αντίμετρα σ' αυτού του είδους την βία, ο Γάλλος Υπουργός της Δικαιοσύνης προέβη σε μια χαρακτηριστική βαρυσήμαντη δήλωση και είπε, ότι δεν νομίζει πως με την αντιβία το πρόβλημα της βίας λύεται. Στο ίδιο περίπου αποτέλεσμα κατέληξε τελευταία μία έρευνα του συνεργάτη της «Guardian» ανάμεσα στην κοινή γνώμη της Δυτικής Γερμανίας, που δεικνύει ότι ναι μεν υπάρχει σ' αυτή την κοινή γνώμη κάποια ικανοποίηση από τα δυναμικά αντίμετρα της πολιτείας, αλλ' όμως όχι ψυχική ηρεμία. Και καταλήγει η έρευνα στην αποκαλυπτική διαπίστωση, ότι η κοινή γνώμη φρονεί πως πρέπει αυτό το φοβερό πρόβλημα να εξετασθεί με ενδοσκοπήση και με αναζήτηση ευθυνών...

Οι αναρχικοί, οι τρομοκράτες και οι αεροπειρατές είναι οι μόνοι υπεύθυνοι αυτού του Παγκόσμιου φαινομένου της βίας; Σας λέω όχι. Εμείς όλοι είμεθα οι συνυπεύθυνοι. Σε βαθύτερη ανάλυση είναι υπεύθυνος ο μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο τεχνολογικός και ευδαιμονιστικός πολιτισμός μας.

Δεν αρνούμαι ότι το παγκόσμιο αυτό φαινόμενο της βίας πηγάζει από τρεις κατηγορίες: α) Από εγκληματικές φύσεις του κοινού ποινικού δικαίου – και εδώ, σαν χριστιανός επίσκοπος, πρέπει να προσθέσω ότι δεν μπορούμε εύκολα να χαρακτηρίσουμε έναν σαν εγκληματία ή σαν εγκληματική φύση, αν δεν εξετάσουμε πρώτα το βάρος της εγκληματικότητας και την ευθύνη του περιβάλλοντός του. β) Από πρόσωπα που ενεργούν κινούμενα, είτε από ανώνυμες σκοτεινές δυνάμεις, είτε για ορισμένους πολιτικούς σκοπούς. Και γ) Από ένα μεγάλο πλήθος νέων αγοριών και κοριτσιών, που είναι τα θύματα των δυο πρώτων κατηγοριών, αλλά περισσότερο δικά μας θύματα, γιατί σ' αυτά τα παιδιά δεν δώσαμε ιδεώδη, ούτε χριστιανικά ούτε ανθρωπιστικά. Τα αφήσαμε μέσα σ' ένα κενό, έρμια της κάθε ιδέας, της κάθε δημαγωγίας, έρμια του Διαβόλου. Εμείς περιορίσαμε όλο το κατηχητικό μας έργο, όλη την ιεραποστολή μας σ' ένα πτωχό επαρχιωτισμό, που τον συνδυάσαμε, δυστυχώς, με ευτελέστατα πνευματικά και εκκλησιαστικά συμφέροντα.

Στον συνεργάτη της «Guardian», που έκαμε την σχετική έρευνα στη Δυτική Γερμανία, ο μέσος άνθρωπος είπε ότι ασχοληθήκαμε πάρα πολύ με την τεχνολογία και την ευημερία των παιδιών μας και παραμελήσαμε τα ίδια τα παιδιά μας...

Λοιπόν, αυτή είναι η εμπράγματη διαπίστωση και διάγνωση. Παραμελήσαμε όλοι μας τα παιδιά μας... που καλύπτουν την αναρχία, την τρομοκρατία και την αεροπειρατεία στα διάφορα γεωγραφικά πλάτη της γης, εις το έλεος των εγκληματικών και των σκοτεινών δυνάμεων ή των ορισμένων πολιτικών επιδιώξεων.

Έτσι με την δική μας συνυπευθυνότητα αυτή την ώρα, την υστάτη, εμφανίζεται ενώπιόν μας αυτός ο φοβερός κύκλος βίας – αντιβίας. Και σαν ανθρωπότης κυλιόμαστε μέσα σ' αυτόν τον κύκλο, χωρίς διέξοδο και έξοδο. Και λέγοντας όλα αυτά, αδέρφια μου, και κάμνοντας διαπίστωση και διάγνωση, δεν εννοώ καθόλου να εισέλθω στα νόμιμα μέτρα ασφαλείας κατά της αναρχίας, της τρομοκρατίας και της αεροπειρατείας των δυνάμεων ασφαλείας, ούτε σ' εκείνα τα μέτρα των διεθνών οργανισμών. Όμως, επανέρχομαι και λέγω ότι αυτή τη στιγμή η κατάσταση ως προς το πρόβλημα αυτό διαγράφεται σαν ένας κλειστός φαύλος κύκλος βίας και αντιβίας.

Καθώς θεωρούμε αυτό τον φαύλο κύκλο, πρέπει να κάνουμε μία βαθύτερη ενδοσκόπηση, να παραδεχθούμε το μέρος της ευθύνης μας και να αναζητήσουμε πως θα σπάσουμε τον φαύλο κύκλο σαν Εκκλησία, σαν Χριστιανοί γενικότερα, σαν θρησκείες, που πιστεύουμε στον Θεό και αγαπούμε τον άνθρωπο.

Και για να εισέλθουμε σ' αυτή την ενδοσκόπηση, την αυτοκριτική, την αίσθηση υπευθυνότητας, και ακόμη περισσότερο στην προσφορά θεραπευτικής υπηρεσίας, πρέπει να αρχίσουμε από του να παραδεχθούμε, πρώτον, ότι η αναρχία και τα παράγωγά της δεν είναι κάτι το αυτοφυές στην πλαγιά ενός βουνού, αλλ' ότι είναι προϊόν της εγκαταλείψεως και της παραμελήσεως της ευθυνότητός μας, και δεύτερον, πρέπει να δηλώσουμε ποια πρέπει να είναι η στάση μας απέναντι σ' αυτόν τον φαύλο κύκλο βίας και αντιβίας, και επιτρέψτε μου να διατυπώσω την δική μας πνευματική στάση απέναντι στο πρόβλημα με ένα ορισμό, ίσως παράξενο εκ πρώτης όψεως, όμως ετυμολογικά και ουσιαστικά, όπως θέλω να νομίζω, ορθό. Ορίζω την στάση μας την χριστιανική απέναντι στην βία και την αντιβία ως α-βία. Τα παρακάτω αφήνω στην κρίση του πνευματικού κόσμου, όχι μόνον τον κάτω από την Ακρόπολη, αλλά γενικά του όλου πνευματικού κόσμου.

Από την αρχή της ομιλίας μου είπα ότι θα εξετάσω το όλο θέμα κάτω από το φως των Χριστουγέννων.

Λοιπόν, έρχομαι όχι στον εξωραϊσμό, αλλά στο σκληρό χριστουγεννιάτικο κλίμα. Αυτή την ειδυλλιακή για μας νύκτα των Χριστουγέννων, γύρω από την γραφική εικόνα της Βηθλεέμ και το βρέφος Ιησού, όπως λέγει η Γραφική Παράδοση, ο Ηρώδης έσφαξε δεκατέσσερις χιλιάδες παιδιά, ομήρους, σαν λύτρα απέναντι σ' Αυτόν που ερχόταν σαν «λύτρον αντί πολλών».

Ο Ηρώδης δεν ήταν αναρχικός, ούτε τρομοκράτης, ούτε πειρατής υπό οιαδήποτε μορφή. Ο Ηρώδης ήταν αρχή. Όμως, στην τελευταία ανάλυσή του, ήταν η αναρχία της Αρχής. Και έτσι πολλές φορές στην ιστορία η αναρχία της αρχής γίνεται η αρχή της αναρχίας. Στο σημείο αυτό συναντώνται η υπευθυνότητά μας με την ανευθυνότητα των αναρχικών. Και έπειτα πρέπει να προσθέσω και να πω ακόμη κάτι άλλο, γιατί δεν είναι τόσο εύκολο όσο νομίζουμε το θέμα: Τα αναρχικά παιδιά, αυτά που στηρίζουν τους εγκληματίες και τα όργανα των σκοτεινών δυνάμεων και των ορισμένων πολιτικών επιδιώξεων, ζητούν μια χαρά στη ζωή τους, χαρά την οποία δεν έδωσαν ούτε οι κατηχητικές οργανώσεις μας, ούτε η τεχνολογία και ο ευδαιμονισμός της εποχής μας. Γι' αυτό, κατέφυγαν στην χαρά της καταστροφής, στην νερόνιο χαρά της καταστροφής. Είναι κι αυτή ένα είδος χαράς, ένα υποκατάστατο της χαράς. Βέβαια δεν είναι η χαρά του θάρρους. Είναι η χαρά της δειλίας, που στα λαμπερά μάτια της νεολαίας γίνεται χαρά του θάρρους. Έπειτα δεν πρέπει ποτέ να λησμονούμε μία άλλη αλήθεια, ότι όλη αυτή η αναρχική νεολαία του κόσμου είναι λυτρωμένη από το ψέμα. Δεν ψεύδεται. Δεν ισχυρίζεται. Είναι αυτή που είναι μέχρι θανάτου. Σας παρακαλώ, να προσέξουμε ότι οι αναρχικοί δεν είναι τυχαία πρόσωπα, αλλά είναι ένα είδος νεομαρτύρων για ένα ιδεώδες, που από παραμέληση της ευθύνης, δεν τους το δώσαμε, ή μάλλον τους το δώσαμε αρνητικά, παραδίδοντάς τους στα χέρια του μηδενισμού.

Και τώρα θα μου πείτε, ίσως, αγαπητοί μου αδελφοί, καλή, ίσως, αυτή η ανατομία, καλή η διάγνωση, καλή η όλη θεωρία της υποθέσεως. Είμαστε χορτασμένοι από θεωρίες και από ιδέες που δεν θα λύσουν τα προβλήματα, αλλά τα διαιωνίζουν στο στάδιο μίας θεωρητικής συζητήσεως χωρίς πρακτική ωφέλεια. Και αμέσως, θα με ρωτήσετε, και θα πρέπει να με ρωτήσετε, έχετε σαν επίλογο κάτι πρακτικό να μας πείτε;

Λοιπόν, σας λέγω, αδελφοί μου: Ναι, έχω.

Άλλωστε πριν ξεκινήσω γι' αυτό το σημερινό μου κήρυγμα δούλεψα για την ουσιαστική και ενεργό και πρακτική αντιμετώπιση του προβλήματος της αναρχίας, της τρομοκρατίας και της αεροπειρατείας από εκκλησιαστική και γενικότερα πνευματική πλευρά.

Και εξηγούμαι: Όταν είδα ότι αντίκρου σ' αυτό το παγκόσμιο καυτό και φοβερό πρόβλημα δεν έχει πάρει ως αυτή τη στιγμή καμμία θέση η Χριστιανική Εκκλησία γενικά, μέσα στην ταπεινή ευθύνη μου σαν επισκόπου της Ορθοδόξου Εκκλησίας, και μάλιστα του Οικουμενικού Πατριαρχείου, που συλλαμβάνει τα μηνύματα των καιρών και σαν Μητέρα Εκκλησία, που συνεχώς ενανθρωπίζεται με τον Κύριό της κάθε Χριστούγεννα, από αγάπη και για την σωτηρία του ανθρώπου, νόμισα ότι είχα χρέος να θέσω ενώπιον του ανθρώπου, νόμισα ότι είχα χρέος να θέσω ενώπιον της ευθύνης της Χριστιανοσύνης, των μονοθεϊστικών θρησκειών και όλων των ανθρώπων καλής θελήσεως το πρόβλημα και την ευθύνη μας απέναντι στο πρόβλημα. Αλλά δεν περιορίστηκα σ' αυτό. Προχώρησα στα πρακτικότερα και πρότευνα σε τρεις ανεγνωρισμένες πνευματικές προσωπικότητες, μία ορθόδοξη, μία ρωμαιοκαθολική και μία προτεσταντική να αποτελέσουν, σε συνεργασία μαζί μου, τον πρώτο πυρήνα, με την προσθήκη τριών μεγάλων πνευματικών προσωπικοτήτων από τον ισλαμικό, τον ιουδαϊκό και τον βουδιστικό κόσμο, επαναλαμβάνω να αποτελέσουν τον πρώτο πυρήνα ενός κέντρου νέου είδους διαθρησκευτικής ιεραποστολής, ούτε εναντίον, ούτε υπέρ της βίας και της αντιβίας, αλλά μία ιεραποστολή, όπως είπα και όρισα προηγουμένως, «α-βίας», σαν έξοδο από τον φαύλο κύκλο μέσα στον οποίο κυλιέται σήμερα ο κόσμος. Ελπίζω και εύχομαι ότι το σχέδιο αυτό θα πραγματοποιηθεί. Ένα ορθόδοξο χριστιανικό σχέδιο.

Είναι στιγμή που πρέπει να κλείσω την ομιλία μου.

Και τη στιγμή αυτή αναγγέλλοντας στον κόσμο το Χριστουγεννιάτικο μήνυμα της Ειρήνης και της Ευδοκίας ανάμεσα στους ανθρώπους, στέλνω προς όλους τους αναρχικούς, τους τρομοκράτες και τους αεροπειρατές όλου του κόσμου το σπουδαίο χριστουγεννιάτικο μήνυμα, ότι ο Χριστός ενανθρωπίζεται για μια ακόμη φορά και έρχεται και για τον αναρχικό, τον τρομοκράτη, τον αεροπειρατή.

Δεύτερον, κάμω μια παγκόσμια έκκληση προς όλους τους αναρχικούς, τους τρομοκράτες και τους αεροπειρατές του κόσμου να κάμουν, κάτω από το φως της ανθρώπινης κατανόησης του Θεού, που αδύναμος απειλείται από τον Ηρώδη στην Βηθλεέμ, μία χριστουγεννιάτικη εκχειρία. Δηλαδή, συγκεκριμένα, ως εκπρόσωπος της Μητέρας Εκκλησίας, καλώ όλους τους αναρχικούς, του τρομοκράτες και τους αεροπειρατές να απολύσουν τους ομήρους τους, να μη ζητήσουν λύτρα και να δεχθούν τον Χριστό ως «λύτρον αντί πολλών» (ΜΘ. 20,28)».

Υ.Γ. Το παρόν κείμενο αφιερούται στη μνήμη των αδίκω και μαρτυρικώ τω τρόπω δολοφονηθέντων αθών θυμάτων κατά τις τρομοκρατικές επιθέσεις όπου Γής ένεκα του τυφλού πολιτικού και θρησκευτικού φονταμεταλισμού.